

El poni roig, John Steinbeck

Si ja acostuma a ésser força complicat fer comentaris sobre obres literàries, car per més que ho intentem mai no podrem alliberar-nos d'un inevitable component de subjectivitat –tot i que aquesta subjectivitat no hagi d'ésser sempre necessàriament positiva–, encara ho és més quan el llibre ens ofereix un recull o conjunt d'escrits. Com succeeix amb els àlbums de música, sovint s'hi inclouen peces de gran mèrit junt amb d'altres que no assoleixen més que un nivell més discret.

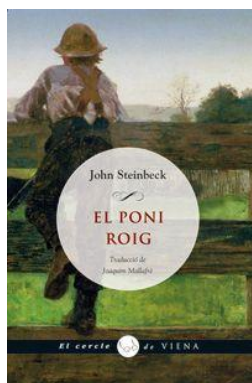
En el gènere dels contes aquest risc és produeix de manera habitual: fer una anàlisi global d'un llibre de narracions resulta pràcticament impossible. Per fer-ho en condicions, caldria estudiar individualment cada narració, amb el detall i la cura que es mereixeria. Fins i tot en els casos on el conjunt de contes s'enllacin els uns amb els altres, formant una mena de collaret, resultaria imprescindible tractar en detall cadascuna de les seves joies particulars. Tan sols després, es podria establir algun criteri genèric, que les relacionés totes, però sempre partint de la unitat elemental.

Així com en d'altres tipus de literatura el criteri sobre quins són els grans mestres no és unànime, en els contes sembla que existeix, almenys, una llista mínima d'*imprescindibles*, encapçalats pels grans clàssics, com Charles Perrault, els Germans Grimm, Hans Christian Andersen i Jean de la Fontaine. Acompanyats d'altres narradors que assoliren el seu zenit des de finals del segle XIX i ben entrat el XX: Anton Txèkhov, Oscar Wilde, Edgar Allan Poe, Jorge Luís Borges, Ernest Hemingway...

Als quals, sense cap mena de dubte, i sense témer ésser acusats de xovinistes, hi podríem afegir, tranquil·lament un dos dels nostres millors contistes: Pere Calders i Quim Monzó. Un parell d'autors que si no fos perquè un mal atzar els ha condemnats a estar marcats per l'estigma del més gran dels pecats originals –escriure en català– ja fa temps que haurien rebut el lloer del Premi Nobel de literatura.

En el que es refereix al primer, malauradament ja no hi som a temps. Pel que fa a Monzó, seguirà tenint-hi la porta tancada mentre els espanyols pretenguin mantenir el seu intransigent unitarisme, que considera *estrany*s –per dir-ho amb suavitat...– tots els que no escriuen en la *lengua comú* espanyola.

És obvi que a aquesta llista de contistes que hem esmentat hi podríem afegir alguns altres noms –entre ells, per citar-ne tan sols un, el de Slawomir Mrozek, publicat a casa nostra per Quaderns Crema– però, des del nostre punt de vista, almenys n'hi ha un que hauria de constar-hi ineludiblement: el de **John Steinbeck**. Un magnífic narrador l'obra curta del qual (aplegada posteriorment al volum *The long Valley*) és pràcticament desconeguda al nostre país.

Raó per la qual cal agrair que el mes de febrer d'enguany hagi arribat a les llibreries el seu *El poni roig (The Red Pony)*, Viena Editorial, 2011. Una obra que ja fou publicada l'any 1988 a la col·lecció jove de la desapareguda Editorial Aliorna, fundada pels germans Benguerel i Guillem Viladot. Una edició amb traducció de Josep Vallverdú, actualment introbable, que es presentava llavors com “*un clàssic de la literatura juvenil universal*”, tot i matisar a la contraportada que era adient “*A partir d'11 anys i per a adults*”.

Una precisió fonamental, ja que si bé és un llibre que pot ésser llegit pels joves, que se sentiran identificats de manera immediata amb Jody, el seu protagonista, entenem que els seus destinataris principals són els adults. Aquells adults que –tal i com succeeix amb *Les aventures de Tom Sawyer*, amb *Les aventures d'Huckleberry Finn*, ambdues de Mark Twain, *Sota la roda*, de Hermann Hesse, o *David Copperfield*, de Charles Dickens– no tan sols es descobreixen i redescobreixen en les aventures dels seus personatges, sinó que frueixen de la força i de la *realitat* d'aquestes novel·les.

El poni roig ens presenta el viatge iniciàtic i d'aprenentatge, el *Bildungsroman* del ja esmentat Jody, un noi de deu anys que viu gairebé aïllat en un ranxo a la vall de Salinas, a Califòrnia. A través dels quatre contes que componen el volum –*El regal*, *Les grans muntanyes*, *La promesa*, i *El guia de la gent*– anirà entrant en contacte amb el món que l'envolta. Aquell món desconegut que li comporta tantes sorpreses insospitades però que, al mateix temps, li suposa la descoberta del patiment, de la maldat i, sobretot, d'aquell concepte intangible i inaprehensible que podríem denominar *la diferència*.

Llegir aquests contes de Steinbeck ens ofereix la possibilitat d'acompanyar Jody en el seu viatge iniciàtic envers el món dels adults. Aquest viatge primerenc que suposa abandonar el niu maternal –simbolitzat en el seu cas més pel ranxo que no pas per la figura de la mare, tot just esbossada i sense capacitat de condicionar-lo– per poder enlairar-se cel amunt amb les pròpies ales.

Amb tot el que això comporta: gaudir d'alguns innegables avantatges però també dels riscos inevitables que duen aparellats. Jody aprendrà que créixer, formar-se la pròpia personalitat – decidir, en definitiva– implica la possibilitat de poder arribar ben amunt, de creuar el llindar d'ell mateix, però que a canvi li caldrà sacrificar la xarxa de seguretat que fins llavors el protegia i li impedia sofrir els efectes de les seves caigudes.

Fer-se adult significa, sens dubte, convertir-te en amo de la teva llibertat, però també (i al mateix temps) en esclau de les teves decisions. Suposa aprendre a viure, i a conviure, amb les teves responsabilitats, a afrontar la consciència que estem condemnats a ésser lliures –per dir-ho en termes sartrians.

En acabar de llegir-los, els quatre contes et deixen una certa sensació d'incomoditat, de no haver estat capaç d'arribar fins el final. Com si, imperceptiblement, se t'hagués escapat quelcom. Com si se ocultessin alguna mena de màgia o misteri indescriptible que no has estat capaç de copsar –si més no, de fer-ho amb la plenitud que correspondria.

Potser no és, com diem, més que una sensació. Una sensació sense fonament fàctic, efectiu, denominable o justificable empíricament, però no ens abandona... La sensació que hi ha quelcom – que hi ha *molt més*, de fet– per més indefinible i inexpressable que sigui, darrera aquella aparent normalitat, darrera aquella aparent quotidianitat que se'ns presenta.

Que hi ha passat més –*molt més*– que no semblava. Tal i com si l'autor hagués estat capaç de parlar-nos entre línies. Com si la història *de veritat* hagués restat oculta, disfressada sota aquella imatge de tranquil·litat trasbalsada tan sols per petits sotracos que la magnètica escriptura de Steinbeck ens ha transmès.

Sigui com sigui, per més irreflexiu que resulti, no aconseguim alliberar-nos d'aquesta sensació que en aquests contes on “no hi passa res” –o quasi res–, en realitat hi passa molt més que no sembla. Potser perquè (som conscients que la hipòtesi és tan inversemblant com arriscada) aconseguen transmetre'ns una mena de saviesa –antiga, indesxifrable i indescriptible– que se situa més enllà de les pròpies narracions. Una saviesa o *veritat* (en minúscules, per descomptat) que s'adreça al subconscient; que s'adreça directament al nosaltres que hi ha –o hi hauria d'haver?– més enllà del nosaltres.

Potser perquè les quatre narracions són tant unes interessants històries com una metàfora de la vida mateixa. D'aquesta vida que avança sense aturador, que és canvi i evolució constant. És en aquest sentit que entenem que el poni roig que li regala el seu pare esdevé el símbol perfecte del fi de la infantesa: li suposa a Jody una immensa felicitat, però unida de manera inextricable amb la responsabilitat. Amb la responsabilitat de tenir, però també de *mantenir* allò que tan s'estima.

Una responsabilitat que li farà abandonar per sempre més els efímers i ineficaços brots de rebel·lió de la infantesa –«*El Jody va baixar arrossegant els peus i fregant les sabates tal com li havien dit que no s'havia de fer perquè això feia malbé la pell d'unes sabates noves.*» (pàg, 111)– per a afrontar la rebel·lió definitiva: la de l'accés al món adult.

Deixant això establert, tan sols ens resta dir que si bé els tres primers contes són força atractius, segurament *El poni roig* no hauria assolit una posició tan remarcable entre les lletres nord-americanes si no fos per haver inclòs la més que excel·lent darrera narració. Una narració que, per ella sola, ja recomanaria la lectura del llibre.

El guia de la gent és un conte que agradarà força als joves, però que captivarà i delectarà als adults. Amb una exquisidesa i una precisió admirables, ens parla de la vellesa, de la desolació, del temps passat i irrecuperable, de la tragèdia que suposa no poder alliberar-se de la impressió i del temor d'haver balafiat la vida. De no haver fet res de profit –o *prou* de profit, si ho preferim–, de buidor existencial, de viure pel –i en el– no res. En definitiva, d'irremissible futilitat, d'haver passat per l'existència sense deixar petja.

Per confirmar la grandesa d'aquest conte, podríem transcriure alguns dels seus paràgrafs finals (pàg. 135 i 136), però creiem que no seria just ni per a l'autor, que va anar creant des de la seva primera línia un clímax narratiu que tan sols s'assoleix i assaboreix plenament si es llegeix des del seu començament. Convidem, doncs, el lector a que s'hi submergeixi des de l'inici. Sens dubte també ell hi sortirà guanyant.

Preferim reflectir un altre fragment més breu. I ho farem comparant la versió original amb les dues traduccions catalanes que coneixem, l'actual, del prestigiós Joaquim Mallafré, i l'antiga, de Josep Vallverdú:

«The high jangling note of the triangle put the boy Jody in motion. He was only a little boy, ten years old, with hair like dusty yellow grass and with shy polite gray eyes, and with a mouth that worked when he thought. The triangle picked him up out of sleep. It didn't occur to him to disobey the harsh note. He never had: no one he knew ever had. He brushed the tangled hair out of his eyes and skinned his

nightgown off. In a moment he was dressed —blue chambray shirt and overalls. It was late in the summer, so of course there were no shoes to bother with.»

The Red Pony

«El dring agut del triangle de seguida va posar en moviment el menut Jody. Encara era un nen, de deu anys, amb uns cabells com l'herba groga i polsosa, uns ulls grisos, tímids i dòcils, i uns llavis que es movien quan pensava. El triangle li va espolsar la son. Ni se li va ocórrer ignorar aquell so estrident. No ho havia fet mai; no coneixia ningú que ho hagués fet mai. Es va apartar dels ulls els cabells embullats i es va treure pel cap la camisa de dormir. En un moment va estar vestit: una camisa blava de cambrai i una granota. Era ple estiu, o sigui que no calia preocupar-se per les sabates. »

El poni roig, traducció de Joaquim Mallafré, pàg. 10.

«L'aguda campaneria del triangle posà en moviment el jove Jody. Era un noi de deu anys, els cabells com herba groga, els ulls tímids i continguts, grisos, i una boca que se li movia mentre pensava. El triangle el féu desensonyar. No se li va pas ocórrer de desobeir l'aspre concert. Mai no ho havia fet; ningú no recordava que ho hagués fet mai. Se separà el tou dels cabells dels ulls i es desprenquè de la camisa de dormir. En un instant es va vestir: camisa blava de cambrai i una granota. A finals d'estiu, amb tot, no calia pensar en botes.»

El poni roig, traducció de Josep Vallverdú, pàg. 8.

divendres 8 i dissabte 9 d'abril del mmxi

© Xavier Serrahima 2011

www.racodelaparaula.com

Informació sobre els drets

© Xavier Serrahima 2011